

Sygn. akt VIA Ca 263/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 sierpnia 2011 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Lidia Sularzycka

Sędzia SA Małgorzata Manowska

Sędzia SA Małgorzata Kuracka (spr.)

Protokolant st. sekr. sąd. Julia Gotówka

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2011 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Stowarzyszenia Towarzystwa (...) w P.

przeciwko (...) Bank (...) SA w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 1 grudnia 2010 r.

sygn. akt XVII AmC 1262/09

I. zmienia zaskarżony wyrok:

1. częściowo, to jest w punkcie I.1. w ten sposób, że oddała powództwo o uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umowy opisanego w tym punkcie;
2. W punkcie II w ten sposób, że koszty postępowania pomiędzy stronami wzajemnie znosi;
3. W punkcie III w ten sposób, że kwotę 1.200 (jeden tysiąc dwieście) złotych obniża do kwoty 600 (sześćset) złotych;

II. w pozostałym zakresie oddała apelację;

III. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

VI A ca 263/11 Uzasadnienie

Powód Stowarzyszenie Towarzystwo (...) z siedzibą w P. wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu (...) Bankowi (...) SA z siedzibą w W. wykorzystywania w umowach z konsumentami następujących postanowień wzorców umów stosowanych przez pozwanego przy wykonywaniu działalności gospodarczej o treści:

1. „Posiadacz będzie każdorazowo powiadamiać Bank (...) o zmianie adresu swojego Adresu do doręczeń lub Alternatywnej Formy Powiadomień, pod rygorem uznania korespondencji wysłanej przez Bank pod dotychczas

znany Adres do Doręczeń lub za pomocą Alternatywnej Formy Powiadomień za skutecznie doręczoną", (pkt 6.2.6. Regulaminu Rachunków dla Konsumentów (...) Bank(...) SA)

2. 2.

2. „Bank odpowiada wyłącznie za rzeczywiste i udowodnione straty Posiadacza spowodowane przez nieprawidłowe lub nieterminowe wykonywanie rozliczeń pieniężnych", (8.1 Regulaminu Rachunków dla Konsumentów(...) Bank (...) SA).

Zdaniem powoda zakwestionowane postanowienia są rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszają uzasadnione interesy konsumentów, a zatem stanowią „niedozwolone" klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa. Stwierdził , iż zakwestionowane zapisy nie naruszają interesów konsumentów, ani nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Rozstrzygnięcie Sądu zapadło na podstawie następujących ustaleń i rozważań.

Bezspornym jest , że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej wykorzystywał przytoczone w pozwie postanowienia umowne. W rozważaniach prawnych Sąd przywołał treść art. 385¹ kc i 385³ kc . Oceniając pierwsze kwestionowane postanowienie umowne Sąd wskazał, iż kształtuje ono prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, albowiem stoi w sprzeczności z uregulowaniami kodeksu cywilnego, które przewidują jedynie zasadę tzw. „milczącego akceptu” jedynie w stosunkach między przedsiębiorcami i to też pozostającymi ze sobą w stałych stosunkach gospodarczych. Ponadto kodeks cywilny taki sposób doręczenia przewiduje jedynie dla doręczeń dokonywanych przez Sąd, który jest niezawisłym organem państwowym.

Drugie z kwestionowanych postanowień wyczerpuje, zdaniem Sądu, przesłanki klauzuli abuzywnej, gdyż prowadzi do sytuacji , w której bank ogranicza odpowiedzialność odszkodowawczą wobec konsumenta, w przypadku nienależytego wykonania umowy. W umowie rachunku bankowego, opartej na przepisach prawa bankowego , ma zastosowanie również art. 361 § 2 kc. Wyłączenie ustawowe stosowania tego przepisu może dotyczyć jedynie sytuacji, jednoznacznie wynikającej z równorzędnych aktów prawnych. Sąd powołał się również na treść art. 52 ust.2 pkt. 10 prawa bankowego. W związku z tym Sąd stwierdził, iż pozwany w sposób niedopuszczalny ograniczył odpowiedzialność względem konsumentów za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązań, czym wypełnił znamiona art. 385¹ kc i 385³ kc . Sąd podkreślił również, iż samo stwierdzenie, iż dana klauzula jest niezgodna z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa stanowi o jej abuzywności. W związku z tym Sąd zakazał stosowania przedmiotowych klauzul w obrocie. Orzekł również o kosztach zastępstwa procesowego i o publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego na podstawie art. 479(44) kpc.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany. Zaskarżył on orzeczenie w całości. Zarzucił:

1/ naruszenie prawa materialnego w postaci art. 385¹ § 1 kc w zw. art. 61 kc poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż domniemanie doręczenia wprowadzone postanowieniem umownym punktu 6.2.6.Regulaminu jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów

2/ naruszenie prawa materialnego w postaci art. 385¹ § 1 kc w zw. art. 385² pkt. 2 kc oraz art. 361 § 2 kc i art. 52 ust.2 pkt. 10 Prawa bankowego poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż zaskarżone postanowienie umowne punktu 8.1 Regulaminu jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów.

W konsekwencji wnosil o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania wraz z zasądzeniem kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja pozwanego jest częściowo zasadna, tj. w zakresie klauzuli zawartej w pkt. I -1 zaskarżonego wyroku/ zwanej dalej pierwszą klauzulą/. Przy czym należy wskazać iż doszło do naruszenia art. 385¹ § 1 kc w zw. art. 61 kc poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisu. Wątpliwości nie budzą natomiast ustalone przez Sąd okoliczności faktyczne, w zakresie stosowania kwestionowanych klauzul przez pozwanego, które Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne. Dla porządku przypomnieć należy, iż stosownie do treści art. 385¹ § 1 kc klauzula zawarta w danym wzorcu może być uznana za niedozwoloną, jeżeli kształtuje prawa i obowiązki stron sprzecznie z dobrymi obyczajami i rażąco narusza przy tym interesy konsumenta.. Jeżeli chodzi o przesłankę sprzeczności z dobrymi obyczajami to należy mieć tu na uwadze obyczaje, zgodne z określonymi normami moralnymi, akceptowanymi w danych stosunkach. Innymi słowy klauzula zawarta we wzorcu umownym jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, jeżeli wykracza przeciw uznanym w społeczeństwie zasadom moralnym lub przyjętej w obrocie uczciwości, godząc tym samym w równowagę kontraktowa stosunku. Z kolei do rażącego naruszenia interesów konsumenta dochodzi, gdy ma miejsce znaczna i nieusprawiedliwiona dysproporcja praw i obowiązków na niekorzyść tegoż konsumenta, chodzi przy tym o aspekty nie tylko ekonomiczne.

Natomiast uzasadnienie Sądu w zakresie abuzywności pierwszej klauzuli oparte jest na błędnym logicznie rozumowaniu, a mianowicie, iż skoro przepisy przewidują pewne ułatwienia dla kontrahentów w postaci możliwości uznawania za doręczone korespondencji w ściśle wskazanych tam przypadkach / cytowanych przez Sąd /, np. w zakresie pocztowego doręczania przesyłek sądowych, to znaczy iż brak jest podstaw do przyjęcia pewnych fikcji w tym zakresie na podstawie interpretacji czy wykładni innych przepisów. W tej sytuacji zdaniem Sądu automatycznie dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumenta. Rozumowanie takie jest nieuprawnione, tym bardziej, iż przepisy kodeksu i rozporządzenia wykonawczego, normując fikcję doręczeń, nie stanowią zakazu stosowania analogicznych konstrukcji w innych sytuacjach normatywnych.

Należy natomiast zauważyć, iż przyjmuje się w doktrynie i orzecznictwie, iż w przypadku oświadczeń składanych między stronami, które pozostają w stałych stosunkach, niepoinformowanie drugiej strony o ewentualnej zmianie adresu stanowi ryzyko adresata. Aktualność w tym zakresie zachowuje orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1949 r./ C 429/49 P i P 1949, z.8, s.123/, który przyjmuje, iż „jeżeli odbiorca oświadczenia woli pozostający w stałym stosunku prawnym ze składającym nie uprzedził go o zmianie swojego adresu, to ponosi ryzyko niezapoznania się z treścią oświadczenia woli skierowanego pod adres już nieaktualny”. Pogląd taki prezentuje również doktryna/ por. Z. Radwański System Prawa Prywatnego, t. 2, Michał Wojewoda, Komentarz do art. 61 kc, Lex, Andrzej Janiak Komentarz do art. 61 kc i cytowana tam inna bibliografia/. W tej sytuacji zawarcie analogicznego unormowania, niejako wprowadzającego tę zasadę *expressis verbis*, we wzorcu umownym nie stanowi niczego niewłaściwego, co uchylałoby dobrym obyczajom. Jest to wyraz pewnej zasady lojalności kontraktowej, która obowiązuje również konsumenta. Okoliczność, iż z istoty rzeczy jest on stroną słabszą stosunku prawnego w przypadku umowy z profesjonalistą, nie uzasadnia przyznania mu prawa do niezachowania pewnych podstawowych zasad przyzwoitości i tym samym lojalności względem kontrahenta. Brak obowiązku informowania o zmianie adresu dla doręczeń/ alternatywnej formy powiadomień/ powodowałby niewspółmierną uciążliwość dla banku, który jak zasadnie podnosi skarżący, byłby zmuszony poszukiwać klienta na własny koszt niejako „po całym świecie”, nie mogąc należycie realizować swoich zarówno praw jak i obowiązków względem tego ostatniego. Poinformowanie o zmianie adresu, będące przyjętą normą w stosunkach stałych jest zgodne zatem z zasadami prawidłowego wykonywania umowy w zakresie kontraktu generującego taki stały stosunek prawny. Właśnie zatem takie postępowanie jest tym samym zgodne z zasadami uczciwości i pewnymi powszechnie przyjętymi normami o charakterze moralnym. Przyjęcie zatem takiej normy postępowania jako standardu do wzorca umownego, skutkuje uznaniem go zgodnym z dobrymi obyczajami. Już z tych więc przyczyn rozważana klauzula nie spełnia warunku abuzywności.

Należy zauważyć również, iż klauzula ta nie narusza interesów konsumenta, nie mówiąc już o rażącym naruszeniu. W czasach powszechnej telefonizacji i informatyzacji, jak i dostępności placówek pocztowych poinformowanie o zmianie adresu dla doręczeń

/ alternatywnej formy powiadomień/ nie stwarza żadnych trudności : w praktyce wymaga „wykonania” jednego krótkiego telefonu, wysłania faksu czy maila, w ostateczności krótkiej wiadomości pocztowej. Nie stwarza to żadnych tym samym niedogodności ani czy dolegliwości, które by obciążały klienta banku. Brak było więc podstaw do przyjęcia, iż zostały spełnione przesłanki art.385¹ §1 kc, skutkujące uznaniem rozważanej klauzuli za niedozwoloną, co implikowało zmianę zaskarżonego wyroku w tej części na podstawie art. 386 § 1 kpc i oddalenie powództwa w zakresie uznania za niedozwolone postanowienia wzorca umowy opisanego w pkt. I-1.

Niezasadna jest natomiast apelacja w zakresie drugiej klauzuli, będącej przedmiotem wyroku. Wbrew twierdzeniom strony pozwanej z jej treści *expressis verbis* wynika, iż odpowiedzialność banku, spowodowana na skutek nieprawidłowego bądź nieterminowego wykonywania rozliczeń pieniężnych jest ograniczona wyłącznie do strat rzeczywistych

/ *damnum emergens*/, tym samym bank nie odpowiada za utracone korzyści w takim przypadku, a więc za *lucrum cesans*. Argumentacja strony powodowej, jakoby rozważany przepis nie wyłączał odpowiedzialności za *lucrum cesans*, a jedynie chodzi o ograniczenie odpowiedzialności, w postaci wyłączenia tej odpowiedzialności za straty powstałe na skutek okoliczności od banku niezależnych, za które i tak przysługuje określona kara umowna – nie znajduje oparcia w brzmieniu kwestionowanego zapisu. Należy powtórzyć, skoro przepis mówi o odpowiedzialności wyłącznie za straty, określając dalej ich etiologię , to jest to oczywiste , iż nie obejmuje to odpowiedzialności za utracone korzyści. Ponadto zapis wzorca nie może być taki, by stwarzał nawet potencjalne niebezpieczeństwo interpretacji niekorzystnej dla konsumenta, a taka w pierwszej kolejności się nasuwa. Tym samym klauzula ta jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, skoro jak zasadnie przyjął Sąd , zgodnie z regulacją zawartą w treści art. 361 § 2 kc, naprawienie szkody obejmuje oba rodzaje poniesionej szkody. Również art. 52 ust.2 pkt. 10 Prawa bankowego nie zezwala na ograniczanie odpowiedzialności banku do zasad ogólnych. Przeczy to zatem przyjętej w obrocie uczciwości, godzi w pojęcie słusznego prawa/ por. orzeczenie SN. Z dnia 7 marca 2003 r., I CKN 89/01/, powodując nierównowagę kontraktową stosunku. Również zostały w ten sposób rażąco naruszone interesy, w tym przypadku, ekonomiczne konsumentów , skoro na skutek zastosowania rozważanego postanowienia regulaminu, konsument zostanie pozbawiony części przysługującego mu na zasadach ogólnych odszkodowania. Dysproporcja praw na jego niekorzyść jest oczywista. Zresztą pozwana nie kwestionowała, iż takie ograniczenie odpowiedzialności jest abuzywne, lecz usiłowała argumentować, iż nie miało ono miejsca. Dodatkowo należy podnieść, iż klauzula taka wymieniona została w art. 385³ pkt. 2 kc, który stosuje się w razie wątpliwości na tle kryteriów art. 385¹ § 1kc, jednakże zdaniem Sądu Apelacyjnego jej abuzywność w świetle wyżej rozważonych kryteriów została wykazana. Dlatego też apelacja w odniesieniu do orzeczenia w zakresie tejże klauzuli podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 kpc. Orzeczenie o kosztach procesu za I i II instancję uzasadnia treść art.100 kpc.